



NORGES HØYESTERETT

Den 25. juni 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-01296-A, (sak nr. 2011/1861), sivil sak, anke over dom,

A (advokat Toralv Follestad – til prøve)

mot

Staten v/Skatt Øst (advokat Per Sandvik)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Normann**: Saken gjelder overprøving av vedtak om endringsligning og tilleggsskatt. Den reiser særlig spørsmål om domstolenes kompetanse ved overprøving av ligningsvedtak etter skatteloven § 13-1 første jf. tredje ledd.
- (2) Den 1. april 2001 stiftet A selskapet B AS (B). Selskapet bygger blant annet radarer som måler grad av usynlighet og gjennomfører slike målinger for Forsvaret. A hadde bakgrunn fra Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI), og Forsvaret var også selskapets desidert største kunde. Aksjekapitalen var 100 000 kroner fordelt på 100 aksjer pålydende 1 000 kroner. A eide 65 prosent og C 35 prosent av aksjene i selskapet. A unngikk ved en slik fordeling av aksjene at det ble beregnet personinntekt av overskuddsandelen i tillegg til alminnelig inntekt. Dette fulgte av den såkalte delingsmodellen.
- (3) Den 6. august 2004 solgte A sine aksjer i B til det nystiftede selskapet D AS (D). A var eneaksjonær og enestyre i sistnevnte selskap. Aksjene ble solgt til pålydende.
- (4) Den 10. september 2004 solgte D 49 aksjer i B til E i forbindelse med at E ble fast ansatt i selskapet. E var tidligere kollega med A i FFI. Kjøpesummen for 49 aksjer var 500 000 kroner, det vil si 10 204 kroner per aksje.

- (5) C solgte 15. september 2004 sine 35 aksjer i B til A til pålydende. Prisen var fastsatt i aksjonæravtale.
- (6) A hadde ikke gitt opplysninger i sin selvangivelse om aksjesalget til D 6. august 2004.
- (7) I brev 25. januar 2006 sendte A inn delvis utfylt realisasjonsoppgave. Han opplyste at aksjene var solgt til kostpris, og at det derfor ikke var oppstått verken gevinst eller tap.
- (8) Ved brev 21. april 2006 fra X ligningskontor ble A gjort oppmerksom på at ligningskontoret vurderte å endre hans ligning for inntektsåret 2004. Ligningskontoret, som var blitt kjent med aksjesalget til D gjennom aksjonærregisteret, uttalte blant annet at overdragelsen av aksjer til D ikke var omfattet av overgangsregel E til skatteloven § 2-38. Det ble særlig vist til at vilkåret om at det mottagende selskap må bli eier av minst 90 prosent av aksjene i det overførte selskapet, ikke var oppfylt. Videre het det i brevet at A etter ligningskontorets oppfatning hadde solgt aksjene til en pris som lå langt under omsetningsverdien. Ligningskontoret viste til salget til E for 10 204 kroner per aksje, og opplyste under henvisning til skatteloven § 13-1 at det ville bli vurdert å sette verdien på aksjene til 10 000 per aksje.
- (9) Ved brev 3. mai 2006 anførte A at overgangsregel E kom til anvendelse. De konkrete opplysningene knyttet til verdiberegningen av aksjene ble imidlertid ikke imøtegått.
- (10) X ligningsnemnd traff 4. september 2006 endringsvedtak med følgende slutning:

"Alminnelig inntekt økes fra kr 324.625 med kr 622.922 til kr 947.500 avrundet. Det legges 15 % tilleggsskatt på inntektstillegget på kr 622.922 ..."

- (11) Endringsvedtaket ble påklaget 25. september 2006. I klagen ble det prinsipalt anført at overgangsregel E til skatteloven § 2-38 måtte komme til anvendelse. Subsidiært bestred A ligningsnemndas fastsettelse av prisen på aksjene, og viste særlig til at vederlaget ved salget av aksjer til E ikke reflekterte den reelle verdien på aksjene.
- (12) I vedtak 25. april 2009 fastholdt skatteklagenemnda ligningen. Skatteklagenemnda foretok en noe bredere vurdering av prisen sammenlignet med den vurderingen som var gjort ved X ligningsnemnds fastsetting av endringsvedtaket 4. september 2006. Vedtaket bygget i det vesentlige på prisen ved overdragelsen til E og gjennomsnittlig årlig utbyttebeløp i årene rundt overdragelsen i 2004.
- (13) Skatteklagenemnda viste til at skattyter ikke hadde fremlagt informasjon om hvilke økonomiske beregninger som lå til grunn for prisingen ved de ulike overdragelsene av aksjene. Nemnda bemerket også at skattyter ikke hadde begrunnet sitt syn på aksjenes verdi ut fra selskapets økonomiske forhold.
- (14) Den 5. oktober 2009 reiste A søksmål for Moss tingrett. Tingretten avsa 20. april 2010 dom med slik domsslutning:

"1. Staten v/Skatt Øst frifinnes.

2. A dømmes til innen to uker fra dommens forkynnelse å erstatte Staten v/Skatt Øst sakens omkostninger pålydende kr 104 000 – hundreogfiretusen."

- (15) Også As prinsipale anførsel for tingretten var at overgangsregel E til skatteloven § 2-38 kom til anvendelse. Subsidiært ble det anført at domstolene kan prøve verdsettelsen av aksjene fullt ut, at det skjønn som var utøvet var vilkårlig og at vedtaket var urimelig.
- (16) Tingretten konkluderte med at overgangsregel E ikke kom til anvendelse, og at verdsettelsen av aksjene var et rettsanvendelsesskjønn som kunne prøves fullt ut. Retten fant at en verdi på 10 000 kroner per aksje var riktig, og at As anførsel om at selskapet ville ha gått med underskudd dersom E og A skulle tatt ut markedslønn for sivilingeniører, ikke endret denne konklusjonen.
- (17) A anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett, som 21. september 2011 avsa dom med slik domsslutning:
- "1. Anken forkastes.**
- 2. I sakskostnader for lagmannsretten dømmes A til å betale til Staten v/Skatt Øst 138 375 – etthundreogtrettiåttetusentrehundreogsyttifem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom."**
- (18) Anførselen om at overgangsregel E til skatteloven § 2-38 kom til anvendelse, var frafalt for lagmannsretten. A fastholdt for øvrig de samme anførselene til skjønnsfastsettelsen som var påberopt for tingretten, men fremla i sitt sluttinnlegg i tillegg beregninger for prisfastsettelsen inntatt i en rapport foretatt av Weibull AS (Weibull). Lagmannsretten kom til samme resultat som tingretten, og dommen er i det vesentlige begrunnet på samme måte.
- (19) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjaldt saksbehandling, bevisbedømmelse og rettsanvendelse. Bare anken over rettsanvendelsen er tillatt fremmet.
- (20) Den ankende part – A – har i hovedtrekk gjort gjeldende:
- (21) Det bestrides ikke at det foreligger interessefellesskap mellom kjøper og selger, men As inntekt ble ikke "reduert" ved salget av 65 aksjer til 1 000 kroner til D, jf. § 13-1 første ledd. Ligningsmyndighetenes verdsettelse av aksjen etter § 13-1 tredje ledd er også uriktig.
- (22) Domstolene har full kompetanse både til å overprøve om As inntekt ble "reduert" etter første ledd og den konkrete skjønnsfastsettelsen etter tredje ledd. Det dreier seg i begge tilfeller om et rettsanvendelsesskjønn.
- (23) At domstolene har full prøvesrett etter første ledd, følger av rettspraksis og er lagt til grunn i juridisk teori. Dette standpunktet er ikke omstridt. Sammenhengen mellom skjønnsstemaene i første og tredje ledd tilsier at det samme må gjelde ved domstolenes prøving etter tredje ledd.
- (24) Hensynene som begrunner begrenset prøving av forvaltningens frie skjønn i sin alminnelighet, gjør seg ikke gjeldende her.
- (25) Subsidiært anføres at ligningsmyndighetenes verddivurdering bygger på et vilkårlig og urimelig skjønn.

- (26) Prisen på 10 000 kroner per aksje er uriktig. Skatteklagenemndas verdivurdering mangler den korreksjon en krysspeiling med andre momenter ville gitt. Ved verdivurderingen må det legges avgjørende vekt på Weibullrapporten, der aksjenes verdi ble fastsatt til null. Rapporten gjelder i det vesentlige valg av verdsettelsesmetode, som er en del av rettsanvendelsen, men inneholder i tillegg enkelte nye faktiske opplysninger. Lagmannsretten har uriktig kommet til at disse opplysningene ikke kan tas i betraktning ved overprøving av skatteklagenemndas prisfastsettelse. A hadde ikke oppfordring til å fremlegge opplysningene tidligere, og det er uansett urimelig å pålegge skattyter omkostningene ved å innhente en slik rapport.
- (27) Skatteklagenemndas vurderinger legger for stor vekt på utbetalt utbytte og hensyntar ikke at det er tatt ut lav lønn i selskapet. At utbetaling av høyt utbytte ble prioritert fremfor lønn, var ledd i en lovlig skattemessig tilpasning.
- (28) Verdsettelsen skal skje på grunnlag av transaksjonsprinsippet. Prisen som ville vært lagt til grunn mellom uavhengige parter – markedspris – er avgjørende. E er ikke uavhengig part, og prisen han betalte får derfor ikke betydning. Ved salget til E var det et vesentlig moment at A ønsket å sette prisen høyt, slik at E skulle få et sterkt incitament til å yte innsats for selskapet.
- (29) Ileggelse av tilleggsskatt er å anse som straff etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 1, jf. Rt. 2002 side 509 og Den europeiske menneskerettighetsdomstols (EMD) avgjørelse 23. juli 2002 i sak 36985/97 (Västberga Taxi). De vanlige bevisavskjæringsreglene som gjelder i skattesaker, får derfor ikke anvendelse for vedtak om tilleggsskatt. A er ikke avskåret fra å påberope nye anførsler og bevis, fordi adgangen til å fremlegge nye bevis her må følge reglene i straffesaker. De nye opplysningene i Weibullrapporten kan derfor uansett påberopes for domstolene.
- (30) A har nedlagt slik påstand:
- "1. As ligning for inntektsåret 2004 oppheves og hjemvises til ny behandling.**
 - 2. A tilkjennes saksomkostninger for alle instanser."**
- (31) Ankemotparten – *staten v/Skatt øst* – har i korte trekk anført:
- (32) Ligningsmyndighetenes verdifastsettelse etter skatteloven § 13-1 tredje ledd er et fritt skjønn. Bestemmelsens ordlyd og forarbeider støtter en slik tolkning.
- (33) Etter avgjørelsen i Rt. 2009 side 105 må det legges til grunn at domstolene har full prøvelsesrett for så vidt gjelder ligningsvedtak truffet på grunnlag av ligningsloven § 8-1. Domstolenes kompetanse ved overprøving av ligningsvedtak truffet på grunnlag av ligningsloven § 8-2, er imidlertid begrenset. Om de faktiske og rettslige betingelsene i skatteloven § 13-1 første ledd foreligger, kan overprøves fullt ut. Men den nærmere verdifastsettelsen truffet på grunnlag av bestemmelsens tredje ledd, kan best sammenlignes med skjønnslikning etter ligningsloven § 8-2.
- (34) At prøvelsesretten etter skatteloven § 13-1 tredje ledd er begrenset, er forutsetningsvis lagt til grunn i høyesterettspraksis. Tilsvarende følger av en entydig lagmannsrettspraksis. Reelle hensyn taler også for en slik løsning.

- (35) Lagmannsrettens rettslige utgangspunkter om adgangen til å fremlegge nye opplysninger, er korrekt, men lagmannsretten tar feil når den legger til grunn at spørsmålet kommer på spissen i denne saken. Weibullrapporten, som ble fremlagt ved den ankende parts sluttinnlegg for lagmannsretten, omhandler hvilke prinsipper som skal benyttes ved verdsettelsen av aksjene. Rapporten gjelder rettsanvendelsen, og Høyesterett står fritt til å vektlegge denne.
- (36) Ligningsmyndighetene skal finne frem til "virkelig verdi" ved verdsettelsen av aksjene. I økonomisk teori er det drøftet en rekke alternative metoder for verdivurdering uten at noen av dem fremstår som den eneste riktige. Verdsettelsen er – uavhengig av metodevalg – basert på skjønn. Metoden benyttet i Weibullrapporten er ikke egnet til å danne grunnlag for verdivurderingen i denne saken.
- (37) A fremsatte ingen innsigelser mot ligningskontorets verdivurdering. Det ble ved skatteklagenemndas behandling heller ikke fremlagt informasjon om hvilke økonomiske beregninger som lå til grunn for prisingen.
- (38) At Cs aksjer ble solgt til pålydende, er uten betydning idet prisen var fastsatt i aksjonæravtale. Det er ikke feil at prisen ved salg av aksjer til E er tillagt betydelig vekt. Man er normalt bundet av observerbare transaksjoner på aksjene dersom disse ligger innenfor rimelig nærhet i tid.
- (39) Prisen ble kryssjekk mot selskapets regnskaper og gjennomsnittlig utbetalt utbytte de siste årene før salget fant sted. Den prisen ligningsmyndighetene har kommet frem til er korrekt.
- (40) Selv om det ikke er fullt ut klarlagt om 15 prosent tilleggsskatt er straff, vil staten ikke prosedere på at denne ikke må regnes som straff. Synspunktene i Weibullrapporten og synspunktene om annen lønn i privat sektor har imidlertid uansett ikke betydning for spørsmålet om det skal ilegges tilleggsskatt. Lovens vilkår for tilleggsskatt er under enhver omstendighet oppfylt.
- (41) Staten v/Skatt øst har nedlagt slik påstand:
1. **Anken forkastes.**
 2. **Staten v/Skatt øst tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett."**
- (42) *Mitt syn på saken:*
- (43) Jeg tar først stilling til hvilken kompetanse domstolene har ved overprøving av ligningsvedtak som er truffet på grunnlag av skatteloven § 13-1 første jf. tredje ledd, som lyder:
- "Det kan foretas fastsettelse ved skjønn hvis skattyters formue eller inntekt er redusert på grunn av direkte eller indirekte interessefellesskap med annen person, selskap eller innretning.**
- ...
- Ved skjønnet skal formue eller inntekt fastsettes som om interessefellesskap ikke hadde foreligget."**

- (44) Første ledd regulerer *vilkårene* for å fastsette vederlaget ved skjønn, mens tredje ledd bestemmer *hvordan* skjønnet skal utøves.
- (45) Jeg er enig med lagmannsretten i at skatteloven § 13-1 første ledd hjemler et rettsanvendelsesskjønn som domstolene kan prøve fullt ut, jf. Rt. 1999 side 1087 på side 1096. Dommen er avsagt på grunnlag av skatteloven 1911 § 54, men bestemmelsen er videreført i skatteloven 1999 uten endringer av betydning for spørsmålet denne saken gjelder.
- (46) Spørsmålet blir så hvilken kompetanse domstolene har ved overprøving av ligningsmyndighetenes skjønn i vedtak truffet etter skatteloven § 13-1 tredje ledd.
- (47) Det følger av skatteloven § 13-1 første jf. tredje ledd at skattyters formue eller inntekt på nærmere angitte vilkår skal fastsettes "ved skjønn", og at formue eller inntekt "ved skjønnet" skal fastsettes som om interessefellesskapet ikke hadde foreligget. Etter min mening er den naturlige forståelsen av ordlyden at det i tredje ledd er tale om et såkalt fritt forvaltningsskjønn.
- (48) Som jeg har allerede har vært inne på, viderefører skatteloven § 13-1 bestemmelsen i skatteloven 1911 § 54, jf. Ot.prp. nr. 86 (1997–1998) avsnitt 7.13. Etter § 54 kunne ligningsmyndighetene på nærmere angitte vilkår "ansette formue og inntekt etter eget skjønn", og bestemmelsen ga altså klarere enn i dag uttrykk for at prøvelsesretten var begrenset. Forhistorien kan derfor også tas til inntekt for at det dreier seg om utøvelsen av et fritt forvaltningsskjønn.
- (49) Den ankende part har anført til støtte for at det her dreier seg om et rettsanvendelsesskjønn, at loven selv i tredje ledd gir anvisning på hvordan inntekten skal beregnes. Jeg legger imidlertid ikke mer i dette enn at loven gir en anvisning på *hvilket skjønnstema* som skal legges til grunn ved verdifastsettelsen.
- (50) Den ankende part har også vist til at § 13-1 angir samme vurderingstema i første og tredje ledd, og at domstolenes prøvelseskompetanse etter begge ledd derfor må være den samme. Jeg ser det imidlertid slik at skjønnselementet er langt mer fremtredende ved den endelige verdifastsettelsen etter tredje ledd enn ved vurderingen etter første ledd av om inntekten eller formuen er redusert.
- (51) Høyesterett har ikke på prinsipielt grunnlag tidligere tatt stilling til omfanget av prøvelsesretten etter skatteloven § 13-1 tredje ledd, men har forutsatt at prøvelsesretten er begrenset, jf. Rt. 1999 side 1087 (Baker Hughes) og Rt. 2001 side 1265 (Agip).
- (52) Jeg finner også støtte for oppfatningen om at skatteloven § 13-1 tredje ledd hjemler et fritt forvaltningsskjønn i en sammenligning med domstolenes kompetanse ved overprøving av ligningsvedtak etter henholdsvis ligningsloven § 8-1 og § 8-2. Før jeg går nærmere inn på denne vurderingen, redegjør jeg kort for sontringen mellom disse to bestemmelsene.
- (53) Skattyter er i ligningsloven § 4-1 pålagt en alminnelig opplysningsplikt, som skal bidra til at "hans skatteplikt i rett tid blir klarlagt og oppfylt", og som ledd i oppfyllelsen av denne opplysningsplikten plikter han etter ligningsloven § 4-2 å levere enten fullstendig eller forhåndsutfylt selvangivelse.

- (54) Sondringen mellom ligningsloven § 8-1 og § 8-2 har sammenheng med selvangivelsesprinsippet. Etter § 8-1 kan ligningsmyndighetene korrigere de opplysningene skattyter har gitt. Ved skjønnsligning etter § 8-2 blir derimot de oppgaver skattyter har gitt satt fullstendig "til side", og det faktiske grunnlaget for ligningen fastsatt etter en fri og uavhengig vurdering av alle de foreliggende opplysninger.
- (55) Ved domstolenes overprøving av skjønnet i vedtak truffet etter ligningsloven § 8-2, gjelder de begrensninger som følger av de alminnelige regler om fritt forvaltningskjønn, jf. Rt. 1994 side 260 (Hatlestad), Rt. 2000 side 772 (Paulsen) og Rt. 2000 side 2014 (Flexivakt).
- (56) Domstolene har på den annen side – som jeg allerede har nevnt – full kompetanse ved overprøving av det skjønn ligningsmyndighetene har utøvet ved ligningsvedtak truffet med hjemmel i ligningsloven § 8-1, jf. Rt. 2009 side 105 avsnitt 112 (SEB Enskilda). Flertallets syn er videreført i Rt. 2009 side 813 avsnitt 53, Rt. 2010 side 527 avsnitt 47 og Rt. 2012 side 744 avsnitt 41.
- (57) Spørsmålet blir så hvilken av disse to bestemmelsene det er mest naturlig å sammenligne med.
- (58) Etter mitt syn kan ligningsmyndighetenes skjønnsfastsettelse etter skatteloven § 13-1 tredje ledd best sammenlignes med skjønnet som utøves etter ligningsloven § 8-2. Også i tilfeller hvor en formues-, inntekts- eller fradragspost er fastsatt ved skjønn etter skatteloven § 13-1 tredje ledd, må ligningsmyndighetene foreta verdsetting på fritt grunnlag.
- (59) I Rt. 1999 side 1087 (Baker Hughes) uttalte førstvoterende på vegne av flertallet (på side 1097):

"Etter ligningslovens system er det skattyter som har hovedansvaret for sakens opplysning. Forvaltningsloven § 17 første ledd gjelder således ikke, jf. ligningsloven § 1-2. Når ligningsmyndighetene har funnet grunn til å anta at det foreligger en inntektsreduksjon som skyldes interessefellesskap, vil det være opp til skattyter å påvise at dette ikke er riktig. For å hindre skjønnsligning [på grunnlag skatteloven 1911 § 54] må skattyter da selv legge frem nødvendige opplysninger om selskapet og prisfastsettelsen." (min uthevelse)

- (60) Også denne uttalelsen kan etter min oppfatning tas til inntekt for at skatteloven § 13-1 tredje ledd hjemler et fritt forvaltningskjønn.
- (61) Som støtte for mitt syn viser jeg også til Skoghøy, Tidsskrift for rettsvitenskap, 2002, side 109 (på side 124), hvor han uttaler at skatteloven § 13-1 er et unntak fra hovedregelen om at domstolene ved ligning på grunnlag av selvangivelse har full overprøvingskompetanse:
- "Som eksempel på en bestemmelse som fraviker hovedregelen om at domstolene ved ligning på grunnlag av selvangivelse m.v. har full overprøvingskompetanse, kan nevnes skatteloven av 1999 § 13-1. Denne bestemmelsen fastsetter at dersom 'skattyters formue eller inntekt er redusert på grunn av direkte eller indirekte interessefellesskap med annen person, selskap eller innretning' kan formuen eller inntekten fastsettes 'ved skjønn'. I tilfeller hvor en inntekts-, formues- eller fradragspost er fastsatt ved skjønn etter denne bestemmelsen, har domstolene full kompetanse til å prøve hvorvidt vilkårene for å foreta skjønnsfastsettelse er til stede, men dersom vilkårene for dette er**

oppfylt, kan det skjønn som er utøvd, på samme måte som ved skjønnslingning etter ligningsloven § 8-2 bare overprøve etter de regler som gjelder for prøving av såkalt fritt forvaltningsskjønn."

- (62) Min konklusjon blir etter dette at skatteloven § 13-1 tredje ledd hjemler et fritt forvaltningsskjønn.
- (63) Jeg går så over til å behandle spørsmålet om de nye opplysningene som ble fremlagt for lagmannsretten ved Weibullrapporten, kan tas i betraktning ved domstolsprøvingen.
- (64) Høyesterett har i flere avgjørelser slått fast at skattyter ikke kan påberope nye bevis for domstolene som vedkommende hadde særskilt oppfordring til å komme med under ligningsbehandlingen, jf. Rt. 2009 side 1577 avsnitt 50 med videre henvisninger.
- (65) Staten har vist til at Weibullrapporten gjelder hvilke verdsettelsesprinsipper som skal legges til grunn ved verdifastsettelsen. Høyesterett står fritt til å anvende disse prinsippene, som må anses som en del av rettsanvendelsen. Dette er jeg enig i, og det er heller ikke bestridt av A.
- (66) A har imidlertid anført at selv om rapporten i det vesentlige gjelder rettsanvendelsen, inneholder den også nye faktiske opplysninger om lønnsnivået for sivilingeniører i privat sektor som domstolene må kunne ta hensyn til, fordi A ikke hadde oppfordring til å fremlegge opplysningene tidligere.
- (67) Etter min mening kommer fremleggelsesspørsmålet ikke på spissen, fordi jeg under enhver omstendighet ikke kan se at opplysningene i rapporten om generell lønnsstatistikk for sivilingeniører tilfører opplysninger av praktisk betydning for verddivurderingen i dette tilfellet. Jeg går derfor ikke nærmere inn på spørsmålet.
- (68) Jeg ser så på om det hefter feil ved det skjønnet som ligningsmyndighetene har utøvd. Som jeg tidligere har konkludert med, kan Høyesterett ikke prøve verdsettelsesskjønnet i skatteloven § 13-1 tredje ledd i større utstrekning enn det som følger av de alminnelige forvaltningsrettslige regler om fritt skjønn. Dette innebærer at domstolene kan prøve om det er hjemmel for skjønnslingning, om saksbehandlingen og det faktiske grunnlaget for skjønnet er korrekt, om rettslige normer for hvordan skjønnet skal gjennomføres er fulgt, om det skjønnet som er utøvd er tilstrekkelig bredt og saklig, og at skjønnsresultatet ikke fremstår som åpenbart urimelig, se blant annet Eckhoff/Smith: Forvaltningsrett, 8. utgave side 441 flg.
- (69) Spørsmålet i denne saken er særlig om ligningsmyndighetenes skjønn bygger på et for snevert grunnlag. Med utgangspunkt i selvangivelsesprinsippet i ligningsloven § 4-1, som jeg tidligere har redegjort for, står det sentralt at A gjorde lite for å klarlegge selskapets og aksjenes reelle verdi. Og som jeg allerede også har vært inne på, gjelder forvaltningsloven § 17 første ledd altså ikke ved ligningsbehandlingen, jf. ligningsloven § 1-2. Ligningsmyndighetenes behandling må derfor ses på bakgrunn av at A ikke ga noen skikkelig forklaring på hvorfor aksjene ble verdsatt til 1 000 kroner.
- (70) I økonomisk teori er det drøftet alternative modeller som kan benyttes ved verdsetting av aksjer uten at én modell fremstår som den eneste rette. For meg blir det ikke nødvendig å ta stilling til hvilken modell som er den "riktige", men jeg bemerker at omfanget av vurderingen, metodevalget og nøyaktighetsgraden vil måtte variere etter hva som er

formålet med verdsettelsen. I denne saken gjelder det ligningsbehandlingen av aksjeverdien i et lite selskap, og jeg kan heller ikke se at den verdivurderingen som ligger til grunn for Weibullrapporten, bør anvendes her. Verdivurderinger er uansett ingen eksakt vitenskap der man kan regne seg frem til den *eneste* "riktige verdien".

- (71) Det følger av skatteloven § 13-1 tredje ledd at inntekten skal fastsettes på grunnlag av det såkalte armlengdeprinsippet. Sammenligningsgrunnlaget vil således være den foretatte transaksjon sett i forhold til en tenkt tilsvarende transaksjon mellom to uavhengige parter. Verdsettelsen vanskeliggjøres ved at det i vår sak dreier seg om en illikvid aksje, og at det dessuten bare var fire selskaper i verden som drev med det samme.
- (72) Jeg tar utgangspunkt i de to hovedelementene ligningsmyndighetene har benyttet som grunnlag for sin verdifastsettelse.
- (73) Etter mitt syn kan det vanskelig hevdes at ligningsmyndighetene skulle sett bort fra prisen ved salget til E. Dette salget ble foretatt bare én måned etter salget til D. E var tidligere kollega av A i FFI og hadde kompetanse på det fagområdet som dannet grunnlag for driften i B. Han hadde opprinnelig permisjon fra sin stilling ved FFI, og var ansatt i B. Da permisjonstiden gikk mot slutten, og i forbindelse med at han tok fast ansettelse i B, kjøpte han som en del av arbeidsavtalen 49 aksjer i selskapet.
- (74) Jeg legger etter dette til grunn at E hadde gode forutsetninger for å kunne vurdere verdien av selskapet. Under enhver omstendighet fremstår det som lite sannsynlig at han var villig til å betale en merpris på 450 000 kroner utelukkende for å "sikre innflytelse over egen arbeidsplass". Det er nærliggende å anta at "merprisen" også indikerte at E hadde tro på selskapets fremtidsutsikter.
- (75) Prisen på 1 000 kroner kan etter min oppfatning uansett ikke være riktig. Jeg ser her bort fra at prisen ved salget fra C til A også var 1 000 kroner. Etter skatteklagenemndas syn var dette "iøynefallende". A hadde ikke opplyst om at denne prisen var fastsatt i aksjonæravtale. Denne opplysningen ble først fremlagt under domstolsbehandlingen som svar på en provokasjon fra staten.
- (76) Skatteklagenemnda har videre vektlagt det gjennomsnittlige årlige utbyttet i årene rundt overdragelsen til D. As innvending er at ligningsmyndighetene ikke har tatt hensyn til at lønnen i selskapet var lav, og at det høye utbyttet derfor gir et for positivt bilde av selskapets verdi.
- (77) A og E gikk imidlertid ikke markert ned i lønn sammenlignet med den lønnen de hadde i sine tidligere ansettelsesforhold, og det dreide seg om et nystartet selskap hvor det ikke er uvanlig at lønnsnivået er moderat. Det har derfor lite for seg å sammenligne med lønnsnivået generelt for sivilingeniører.
- (78) Selv om det ofte vil være ulike forhold som begrunner selskapets valg av hvor mye utbytte som skal utbetales, kan jeg ikke se at det er uriktig å vektlegge utbytte ved verdifastsettelsen i denne saken, hvor man ellers hadde få andre holdepunkter. Jeg viser dessuten til at utbyttet ikke alene har vært avgjørende for verdifastsettelsen.
- (79) Jeg bemerker for øvrig at A har endret sin forklaring under sakens gang, og at det i dette tilfellet som nevnt ikke finnes noe marked for omsetning av aksjen.

- (80) Etter en samlet vurdering er jeg kommet til at skatteklagenemndas skjønn ikke er vilkårlig eller sterkt urimelig, og at det dermed ikke er grunnlag for å sette nemndas vedtak til side.
- (81) Anførselen om at det ved avgjørelsen av om tilleggsskatt skal ilegges, uansett må være adgang til å påberope seg opplysninger om en generell lønnsstatistikk for sivilingeniører som er inntatt i Weibullrapporten, kommer etter dette ikke på spissen, fordi jeg som nevnt er kommet til at disse opplysningene uansett ikke får betydning for prisfastsettelsen i denne saken. A har for Høyesterett ikke anført at det ikke foreligger kvalifisert sannsynlighetsovervekt for at vilkårene for å ilegge tilleggsskatt er oppfylt. Spørsmålet knyttet til ileggelse av tilleggsskatt faller derfor bort.
- (82) Min konklusjon blir på denne bakgrunn at anken må forkastes.
- (83) Staten har vunnet saken fullstendig og har nedlagt påstand om erstatning for sakskostnader for Høyesterett med totalt 318 500 kroner. Ved tingrettens og lagmannsrettens avgjørelser er staten blitt tilkjent sakskostnader for lavere instanser. Disse kostnadsavgjørelsene er jeg enig i.
- (84) Spørsmålet om domstolenes prøvingskompetanse etter skatteloven § 13-1 tredje ledd har imidlertid reist et prinsipielt spørsmål som ikke tidligere har vært avklart. En avklaring av dette spørsmålet har også betydning for staten. Jeg er derfor kommet til at staten ikke bør tilkjennes sakskostnader for Høyesterett, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd.
- (85) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.

- (86) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (87) Dommer **Bull:** Likeså.
- (88) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (89) Dommer **Øie:** Likeså.
- (90) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.

Riktig utskrift bekreftes: